

Tillgänglighet – om att kunna delta på lika villkor

Bakgrund:

Tillgänglighet kan betyda skillnaden för en person att leva ett liv på lika villkor som andra eller att ständigt vara begränsad. Tillgänglighet är ett brett begrepp som kan betyda olika saker för olika personer men det är även stadgat som en mänsklig rättighet för personer med funktionsnedsättning. Ur ett konsumentperspektiv kan tillgänglighet vara helt avgörande, oavsett funktionsvariation, för ens möjligheter att göra medvetna och aktiva val

Syfte:

Att öka medvetenheten och förståelsen för vad tillgänglighet innebär och hur den påverkar vår livssituation, särskilt ur ett konsumentperspektiv.

Övningar:

- Hur enkelt är det att handla?
- Norm(alt)?
- Ett steg framåt

Hur enkelt är det att handla?

30–40 minuter**Lyssna****Text****Diskussion**

Den här övningen ger eleverna insikt i vilka faktiska svårigheter det kan innebära att ha en funktionsnedsättning och handla i butik och vilka lagkrav det finns på att det faktiskt ska vara tillgängligt.

Förberedelser:

- Faktablad 3 *Tillgänglighet*
- Tillgång till radioklipppet Funk i P1:
"Jonas: Butikerna var bättre på femtiotalet"

Steg 1:

Låt eleverna läsa Faktabladet.

Steg 2:

Låt eleverna lyssna på radioklipppet och svara på följande frågor. Följ upp i helklass och hör vad de svarat.

Frågor

- a. Vad betyder enkelt avhjälpda hinder? (mer info finns på [Boverket](#))
- b. Vad går Iki lösning för ökad tillgänglighet i butiker ut på?
- c. Vad innebär bristande tillgänglighet som diskrimineringsgrund? Gäller lagen för alla butiker? (mer info finns hos [Diskrimineringsombudsmannen](#))
- d. Vad hade en butik i Manchester gjort för att göra det mer tillgängligt att handla för kunder med Aspergers syndrom?
- e. Vad säger den ansvariga på ICA om varför det är svårt att tillgänglighetsanpassa butiker?

Steg 3:

Låt eleverna diskutera följande frågor i par eller i helklass.

Frågor

- a. Vilka hinder var det Jonas och Iki stötte på i butikerna?
- b. Har ni stött på några hinder när ni handlat?
- c. De flesta svårigheter Jonas och Iki tar upp rör den fysiska tillgängligheten, dvs sådant som blir svårt om vi har en fysisk funktionsnedsättning. Men hur tror ni att det är att handla om en har en kognitiv funktionsnedsättning? Att ta in och bearbeta information på olika sätt.
- d. Vilka personer upplever ni att matbutiker är byggda för?
- e. Har ni andra förslag på situationer eller platser/ miljöer som är otillgängliga/hindrande?

Norm(alt)?

15–20 minuter

Diskutera

Film

Gruppövning

I den här övningen får eleverna reflektera över normer kring tillgänglighet, för vem samhället är utformat och vad som anses normalt.

Förberedelser:

- Tillgång till filmklippet: [Film om Tillgänglighet](#) från Myndigheten för delaktighet (fd Handisam)

Steg 1:

Visa filmen för eleverna.

Steg 2:

Låt eleverna diskutera i mindre grupper:

- Vad är det som avgör om något är tillgängligt?
- Har du upplevt någon situation som inte varit tillgänglig?
- För vilka funktionsförmågor är samhället utformat?

Tänk på er egen vardag,

- För vem är skolan utformat? Passar den alla oavsett funktionsvariation?
- För vem är kollektivtrafiken utformat?
- För vem är butiker utformade?

Avsluta med att diskutera i helklass:

- Hur uppstår normer?
- Vem har makt att förändra normer, och hur gör en det?

5 PUNKTER OM NORMER:

- Normer är regler och antaganden om hur saker och ting borde vara, vad som är normalt. Uttalade regler, som att tjejer gillar rosa och killar blått. Eller att personer med fysiska funktionsnedsättningar inte syns i reklam.
- Normer finns överallt i samhället. Det finns normer om kön, ålder, sexualitet, funktionsförmåga och etnicitet.
- Normer skapar maktskillnader som leder till att vissa personer eller grupper får mer makt eller är mer delaktiga än andra. Normerna påverkar vilka grupper som samhället är anpassat för och vilka grupper som får störst tillgång till resurser, inflytande och respekt för vilka de är.
- Ofta är normer svåra att upptäcka. De syns inte förrän någon avviker från normen. Som en kvinna med kort hår. En man som håller en annan man i handen eller att kopparna står i ett skåp i fikaummet som alla kan nå. Även någon som använder rullstol.
- Normer kan leda till att personer eller grupper blir diskriminerade, att inte alla får tillgång till varor, tjänster eller andra samhällsfunktioner – som de har rätt till!

Ett steg framåt

20–30 minuter

Diskutera

I den här övningen får eleverna sätta sig in i olika kognitiva svårigheter och utifrån dessa ta ställning till påståenden som relaterar till olika konsumentsituationer.

Förberedelser:

- Skriv ut listan ”Exempel: kognitiva svårigheter” från nästa sida

Steg 1:

Samla alla eleverna på en rad så att de har plats framför sig att gå framåt. Förklara uppgiften. De kommer att tilldelas varsin kognitiv svårighet och sedan avgöra utifrån sitt perspektiv om de situationer som du läser upp är tillgängliga eller ej. Anser de att situationen är tillgänglig, att de kan göra ett tryggt, medvetet och självständigt val, får de ta ett steg framåt, är den inte det får de stå kvar. Poängtera att det är eleverna själva som tolkar situationen. Låt de motivera sitt agerande.

Steg 2:

Tilldela eleverna de olika kognitiva svårigheterna.

Steg 3:

Gör en uppvärmningsrunda. Läs ett påstående så att eleverna förstår uppgiften. Samla eleverna på startlinjen igen.

Steg 4:

Läs alla eller välj ut några av följande påståenden:

- Du är på ett köpcenter på lördag förmiddag och ska köpa en skjorta, ett par byxor och lite mat. Köpcentret är fullt av människor och det är dessutom hög ljudvolym eftersom det idag är ett

framträdande av en före detta Idol-vinnare.

- En telefonförsäljare ringer till dig när du lagar mat och pratar väldigt övertygande om att du bara måste pröva det här erbjudandet på omega-3 som är så nyttigt. Du kan pröva helt gratis, säger försäljaren.
- Du ska välja hur du vill spara dina pensionspengar och surfar in på hemsidor för olika pensionsbolag som alla gör reklam för att deras produkt är den allra bästa. På flera av sidorna startar reklamfilmer så fort du går in på hemsidan. Informationstexten om de olika valen är liten och går inte att anpassa. Sidorna innehåller mycket information i både ord och siffror.
- Du går förbi en mobilbutik när en försäljare frågar dig vad du har för abonnemang idag och säger att du kan få ett mycket bättre om du följer med in.
- Du letar efter resor på nätet och det är väldigt mycket olika alternativ att välja bland och hemsidan innehåller många olika färger och bilder som skiftar. På några av resorna står det ”Bäst för dig”.
- Du är i en stor matbutik och ska handla varor till middag och frukost. I butiken finns det många stora reklamskyltar som marknadsför rabatterade varor. Butiken har långa gångar som är fulla av varor. Skyltarna till vilka varor som finns i gångarna har bara text.

- Du har bara lite pengar kvar för den här månaden men skulle väldigt gärna köpa en TV. På nätet ser du reklam för snabblån som kan ge dig pengar fort. Det finns en bild på hemsidan på en person som har tagit ett lån och ser jätteglad ut.
- Du är inne i app-store eller playbutik och letar efter appar och ser erbjudanden för massor av spännande spel som du kan köpa. Du har lånat din mammas mobil och betaluppgifterna finns redan ifyllda. Priset står med liten text.
- Du ska äta på restaurang och har precis fått menyn som är lång och skriven i liten stil. Belysningen är dämpad och de har på hög musik i baren.
- Du har precis flyttat hemifrån och vill skaffa dig en hemförsäkring. Du vill jämföra olika bolag och försöker läsa på om vad som ingår och vad som gäller. Försäkringsvillkoren är flera sidor långa och många alternativ liknar varandra.

Steg 5:

Diskutera resultatet

- Hur kändes det att göra övningen?
- Hur kändes det för er som inte kom så långt?
- Hur tror ni vardagen som konsument är med olika typer av kognitiva svårigheter?
- Vad kan göras för att situationerna kan bli mer tillgängliga av:
 - er som personal?
 - myndigheter/organisationer?
 - företag?

Exempel: kognitiva svårigheter

Du har svårt att koncentrera dig på en sak när det är mycket intryck. Du blir lätt distraherad och går upp i varv. Du har svårt att hejda impulser och har lätt för att göra saker utan att tänka igenom det. Du har också lätt för att glömma saker.

Du har svårt med att förstå sociala koder och att kommunicera med din omgivning. Du har också svårt att planera och att komma igång med saker som du ska göra. Nya situationer är jobbiga.

Du behöver lång tid på dig för att ta dig igenom en text. Du behöver väldigt tydlig information för att det ska vara enkelt för dig att förstå. Gärna symboler som kompletterar texten.

Du har svårt att förstå talat språk. Du har också svårigheter med koncentrationsförmågan och korttidsminnet.

Du har svårt att tänka abstrakt, dvs att fundera över saker och handlingar som inte är konkreta eller du kan se. Det tar också längre tid för dig att lära dig och förstå nya saker.